

SHAKESPEAR ASARLARI USLUBIDA IDIOMA NAMUNALARINING AHAMIYATI

Xakimov Dilshodbek

Andijon davlat chet tillari instituti

dilshodbek.xakimov.95@gmail.ru; ORCID: 0009-0009-7171-0687

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17977447>

Annotasiya: Ushbu maqolada muallif Ingliz yozuvchisi Shekespir asarlarida qo'llanilgan idiomalarni tahlil qilgan va misollar bilan dalillab ilmiy qarashlari bilan asoslagan.

Kalit so'zlar: til, nutq, emotsional diapazon, ifodaviy vosita, madaniy kod, psixologik va estetik ifoda shakli.

THE IMPORTANCE OF IDIOMIC EXAMPLES IN THE STYLE OF SHAKESPEARE'S WORKS

Xakimov Dilshodbek

Andijan state institute of foreign languages

dilshodbek.xakimov.95@gmail.ru; ORCID: 0009-0009-7171-0687

Abstract: In this article, the author analyzes the idioms used in the works of the English writer Shakespeare and substantiates them with scientific views, citing examples.

Keywords: language, speech, emotional range, expressive means, cultural code, psychological and aesthetic form of expression.

ЗНАЧЕНИЕ ИДИОМИЧНЫХ ПРИМЕРОВ В СТИЛЕ ПРОИЗВЕДЕНИЙ ШЕКСПИРА

Хакимов Дилшодбек

Андижанский государственный институт

dilshodbek.xakimov.95@gmail.ru; ORCID: 0009-0009-7171-0687

Аннотация: В данной статье автор анализирует идиомы, используемые в произведениях английского писателя Шекспира, и обосновывает их научными положениями, приводя примеры.

Ключевые слова: язык, речь, эмоциональный спектр, средства выразительности, культурный код, психологическая и эстетическая форма выражения.

Kirish. Ingliz tilining badiiy va ifodaviy boyligi asrlar davomida adabiyot orqali shakllanib kelgan. Ayniqsa, XVI–XVII asrlarda yashab ijod qilgan Uilyam Shakespeare ingliz tili taraqqiyotiga ulkan hissa qo'shgan ijodkordir. Tilshunoslar, adabiyotshunoslar va frazeologlar uning asarlarida uchraydigan o'ziga xos iboralar, metaforalar, idiomatik birliklar nafaqat o'sha davr tili, balki butun keyingi davr ingliz tili uslubiy tizimining shakllanishida asosiy rol o'ynaganini ta'kidlaydilar.

Shakespear tili xalq og'zaki ijodidan, kundalik so'zlashuvdan, diniy matnlardan va tarixiy voqealardan oziqlangan bo'lib, u bu iboralarni qayta ishlash orqali o'z davrining madaniy tafakkurini yangi badiiy darajaga ko'tardi. Shuningdek, boshqa adabiyot arboblari - Jon Milton, Jonatan Swift, Charlz Dikkens, Jorj Eliot, Tomas Hardi va boshqalar ham idiomalarni badiiy ifoda vositasi sifatida mahorat bilan qo'llaganlar.

1. Shakespeare asarlarida idiomatik ifodalar: Shakespeare tilining o'ziga xosligi shundaki, u ko'plab idiomalarni yaratgan yoki mavjud xalq iboralarini badiiy shaklga solib

adabiy tildan mustahkam o'rin olishini ta'minlagan. Ko'plab zamonaviy ingliz idiomalari aslida Shakespearedan merosdir. Masalan:

Idioma	Ma'nosi	Manba
"Break the ice"	suhbatni boshlash, sovuqlikni yo'qotish	<i>The Taming of the Shrew</i>
"Wild-geese chase"	bekorchi ish bilan shug'ullanish	<i>Romeo and Juliet</i>
"Heart of gold"	saxovatli, yaxshi inson	<i>Henry V</i>
"The world's my oyster"	hayotdagi barcha imkoniyatlar ochiq	<i>The Merry Wives of Windsor</i>
"In a pickle"	og'ir holatda bo'lish	<i>The Tempest</i>
"Wear my heart upon my sleeve"	his-tuyg'ularni yashirmaslik	<i>Othello</i>

Bu idiomalar hozir ham faol ishlatiladi va ularning semantik asosida Shakespear yaratgan badiiy obrazlar yotadi. U xalq tili bilan badiiy tildagi tafakkurni uyg'unlashtirib, oddiy so'zlardan murakkab ma'no qatlamlarini hosil qilgan.

2. Idiomalarning badiiy-estetik vazifasi: Shakespear uchun idioma -bu nafaqat til o'yinlari vositasi, balki personaj ruhiyatini, voqealar drammatizmini va sahna ifodasini chuqurlashtiruvchi stilistik vosita edi. Masalan:

Hamlet tragediyasida "to be or not to be" iborasi insonning falsafiy ikkilanishini ifodalaydi. Bu ifoda idiomatik ma'no kasb etib, hayot va o'lim, iroda va taqdir o'rtasidagi kurashni ifodalaydi.

*Othello*dagi "green-eyed monster" (hasadning yashil ko'zli ajdahosi) esa hasad tuyg'usining halokatli kuchini jonli metafora orqali beradi.

*Macbeth*dagi "milk of human kindness" (insoniy mehr sharbati) iborasi mehr-shafqatning timsoliga aylangan.

Bu kabi iboralar orqali Shakespear nafaqat obrazlar yaratgan, balki *tilning emotsional diapazonini kengaytirgan*, uni psixologik chuqurlikka olib kirgan.

3. Idiomalar orqali xarakter yaratish: Har bir Shakespearea qahramoni o'z tilida yashaydi. Idiomalar ularning ijtimoiy mavqeini, ruhiy holatini va maqsadini ochadi. Masalan:

Falstaff personaji — yumor va istehzo orqali ifodalanadigan idiomalarga boy.

Hamlet esa falsafiy, introspektiv idiomalardan foydalanadi.

Othello va *Iago* orasidagi nutq esa kinoya, allegoriya va yashirin ma'nolarga to'la idiomatik ifodalar orqali ifodalanadi.

Shunday qilib, idioma Shakespear dramaturgiyasida nutq orqali xarakter qurish vositasiga aylanadi.

4. Shakespear idiomalarining til taraqqiyotidagi o'rni: Tilshunoslar (A. P. Cowie, C. Ammer, Oxford Idioms Dictionary tahlillari asosida) ta'kidlaganidek, hozirgi ingliz tili leksikasining taxminan 10 foiz qismi Shakespear asarlaridan kelib chiqqan. U yaratgan idiomalar: frazeologik turg'unlikka **ega bo'lgan**, majoziy ma'noni **boyitgan**, uslubiy qatlamlarni **kengaytirgan**. Masalan,

The world's my oyster — individualist dunyoqarashni aks ettiradi;

Wear my heart upon my sleeve — romantik ifoda uslubini shakllantiradi.

5. Idiomalar orqali madaniy kontekstni aks ettirish: **Shakespeare davrida Angliya Uyg'onish davri gumanizmi ta'sirida edi. Shuning uchun idiomalar inson tabiatiga, axloqiy tanlovga, aql va tuyg'u ziddiyatiga asoslanadi. Bu holat tildagi idiomatik birliklarning madaniy asosga ega ekanini ko'rsatadi. Keyingi davr yozuvchilari esa bu madaniy asosni rivojlantirib, milliy tafakkur tilini boyitganlar.**

Tadqiqotlarimizdan shu anglash mumkinki, Shakespeare va boshqa ingliz adabiyot arboblari idioma yaratish va uni badiiy tilda qo'llash madaniyatini shakllantirganlar. Ularning ijodi orqali idioma nafaqat **ifodaviy vosita**, balki **madaniy kod, psixologik va estetik ifoda shakliga** aylangan. Shu bois, zamonaviy ingliz tili idiomalari Shakespear merosining eng muhim qatlamlaridan biri bo'lib qolmoqda.

Demak anglashiniladiki, zamonaviy ingliz tilidagi idiomalar - bu faqat turg'un ifodalar emas, balki **ijtimoiy-madaniy o'zgarishlarning tilga ko'chgan shaklidir**. Ular o'z semantik chegaralarini kengaytirib, texnologik, ijtimoiy, madaniy va siyosiy muhitga moslashmoqda.

Bugungi idioma tizimining asosiy xususiyatlari: **Dinamizm** -tez yangilanish va transformatsiya jarayoni; **Globalizm** - madaniyatlararo tarqalish va ommalashuv;

Multimodalizm - vizual, raqamli shakllarning kirib kelishi; **Yoshlar tilidagi innovatsiya** - yangi metaforik shakllar yaratilishi; **Tarjima jarayonidagi funksional moslashuv** - ma'noni madaniyatga mos tarzda yetkazish.

Xulosa qilib aytdganda, tilshunos olimlar ta'kidlaganidek, idioma tildagi **“estetik harakat”**dir. Shu bois, u zamon ruhi va madaniyat o'zgarishlarining eng sezgir ko'rsatkichi hisoblanadi.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Johnson, S. (1755). A Dictionary of the English Language. London: J. & P. Knapton.
2. Makkay, R. (1995). Idioms and their cultural background. Cambridge University Press.
3. Spears, R. (2007). McGraw-Hill's Dictionary of American Idioms and Phrasal Verbs. New York: McGraw-Hill.
4. Fernando, C. (1996). Idioms and Idiomaticity. Oxford: Oxford University Press.
5. Fraser, B. (1970). Idioms within a transformational grammar. Foundations of Language, 6(1), 22-42.
6. Moon, R. (1998). *Fixed Expressions and Idioms in English*. Oxford: Clarendon Press.
7. Cowie, A. P. (2001). *Phraseology: Theory, analysis, and applications*. Oxford: Oxford University Press.